

AUGUSTIN ANDRLE, MĚSTA A OBCE VYSOKOMÝTSKA

Litomyšl 2007, 671 stran, černobílé fotografie

V úvodním slově autor uvádí motivaci pro napsání své knihy – navázat na práci z roku 1931 „Vysokomýtsko, Vlastivědné čtení o okrese vysokomýtském a skutečském“, definuje prostor, kterým se zabývá a omlouvá se čtenářům za případné omyly. Následuje soupis obcí a měst řazený abecedně. Nutno předeslat, že vydání knihy bylo, vzhledem k množství chyb v autorově první knize věnované osobnostem Vysokého Mýta, očekáváno s jistými obavami. Bohužel se tyto obavy ukázaly jako zcela oprávněné.

Augustin Andrlé věnuje mimo jiné pozornost nejstarším dějinám, rekonstruovaným výhradně nebo převážně pomocí archeologických nálezů. Jako hlavní zdroj informací pro jižní část Vysokomýtska ovšem použil „práci“ Hanuše Jordana, sepsanou podle údajů Jindřicha Zavřela na základě jeho skutečných archeologických nálezů a četných pseudonálezů, především však „informací“ získaných údajnými senzibilními schopnostmi J. Zavřela. Za nedostatky v díle pánů Zavřela a Jordana autor práce o Vysokomýtsku určitě nemůže, nese však plnou odpovědnost za výběr této „práce“. Aniž bychom tím popírali existenci paranormálních jevů, obecně platí, že jedním ze základních kamenů jakékoliv odborné práce, popularizační práce nevyjímaje, je ověřitelnost informací. Hrozí totiž reálné riziko, že se v budoucnu setkáme se senzibilními informacemi, které prokazují založení místa XY třeba zelenými mimozemšťany s červenými tykadly. Nezasvěcený čtenář pak na základě knihy A. Andrlého získá dojem, že v okolí Luže a na Skutečsku se téměř na každém kopci nachází hradiště a všude tu sídlili Keltové. Avšak z okolí Luže (včetně opevnění u Rabouně) a z okolí Skutče fakticky žádné spolehlivé doklady přítomnosti Keltů doposud nemáme.

V oblasti, kterou se práce H. Jordana a J. Zavřela nezabývá, je situace jen o málo lepší. Pro ilustraci zmiňme alespoň heslo Vysoké Mýto (str. 597). Zde se se sídliště Keltů skutečně, byť nepříliš často setkáváme, ovšem nikoliv tak, jak uvádí A. Andrlé. Oppidum je opevněné sídliště rozprostírající se minimálně na ploše několika desítek hektarů, hrající centrální roli v hospodářství, obchodu a náboženství. Těžko se tedy na katastru města setkáváme s oppidy, když ve východních Čechách známe jediné – poblíž Českých Lhotic – a už vůbec ne ze 4. stol. př. n. l. První oppida na našem území totiž vznikají až ve 2. stol. př. n. l. Není také jasné, na základě čeho autor usuzuje na existenci germánské osady na místě dnešního města, ani co má na mysli nejbližším „pevným sídlem“ (opevněné sídliště?).

Lokalit, u kterých se autor při líčení nejstarších dějin vyhnul omylům, není mnoho (Domoradice, Chotěšiny). Absenci informací u obcí s velmi zajímavými archeologickými dějinami (např. Koldín) lze proto považovat spíše za přínos.

Další tématickou oblastí, u které se zastavíme, je tzv. lidová architektura. Důvodem je skutečnost, že její objekty tvoří drtivou většinu staveb ve vesnickém prostředí. V knize zabývající se vedle několika měst především vesnicemi o ní čtenář jistě čeká alespoň základní informace. Ovšem autor je uvádí zcela nesystematicky a naprosto útržkovitě. Z nemnoha jmenujme vsi Chotěšiny, Vinary a Sedlec. Na str. 569 píše A. Andrlé v hesle Vinary: „Z objektů lidové architektury si zaslouží pozornosti původní roubená chalupa ze 17. století.“ Že se jedná o čp. 27 si už musí čtenář zjistit sám. Ovšem dodejme, že přesná metoda (dendrochronologie) datovala smýcení dřeva na stavbu tohoto domu do 90. let 18. století. Naopak dům čp. 49 ve Vraclavi, který je datován přímo na stropním trámu světnice do roku 1657, což potvrdila i dendrochronologická datace, autor neuvádí. Přitom se jedná o unikát - nejstarší vesnický dům v Čechách datovaný takto přímo letopočtem. Stejně tak chybí zmínka o domu čp. 2 ve Vračovicích, přestože pochází už ze 2. čtvrtiny 16. století (dendrochronologická datace 1538!) a patří mezi 4 nejstarší nyní známé vesnické domy v Čechách.

Jako jiný příklad uveďme ze str. 457 následující informaci u hesla Sedlec: „V obci stojí několik historicky cenných selských statků v původní podobě.“ Tato věta nepřibližuje čtenáři ani které to jsou, ani proč jsou hodnotné. Jedná se totiž o patrové zděné domy, např. 14, 15, 16 nebo 39, postavené v klasicistním období - v Čechách je jen několik oblastí s takovými domy, např. Broumovsko, České středohoří, Slánsko.

Na mnoho omylů, nepřesností a zmatečně uváděných informací narazíme i v případě, když pomíneme archeologickou a etnologickou problematiku (autorům těchto řádků z pochopitelných důvodů blízkou). Za všechny se podrobněji věnujme heslu Suchá Lhota. Na str. 507 uvádí autor první písemnou zmínku jako o „Suché“ k r. 1157. Místo „Suchá“ je uvedeno v listině datované k roku 1167, základnímu pramenu k dějinám Litomyšlska. Jak uvedl kdysi již J. Pražák, jedná se ovšem z o falzum z konce 12. stol., podle nejnovějšího bádání v některých pasážích pak až ze 13. století. Především však u místa „Suchá“ není vůbec jisté, zda se jedná o vesnici (natož Suchou Lhotu) a nemusí se navíc ani jednat o oblast Litomyšlska či Vysokomýtska. Počátky vsi Suchá Lhota nejsou zcela jasné. Ledacos však naznačuje již název Lhota, charakteristický pro vesnice zakládáné při kolonizaci v průběhu 13. stol., popř. ještě ve stol. 14. Na tuto dobu vzniku ukazuje i poloha mimo tradiční sídelní oblast s úrodnými půdami. A. Andrlé pravděpodobně

mechanicky převzal údaje o počátcích obce z obecní kroniky bez nezbytné kritiky pramenů. Netřeba zde rozvádět obecně známý fakt, s nímž se adept historických věd seznamuje nejpozději v prvním ročníku vysoké školy na historickém prosemináři. V historickém bádání totiž platí zásada, že každý písemný dokument je zdrojem informací (tzv. pramenem) především o době, ve které vznikl.

V dalších řádcích u příslušného hesla autor uvádí vznik mateřské školy, avšak v Suché Lhotě mateřská škola není a nikdy nebyla. Obec dále nepatří pod ZD Morašice, ale pod ZD Dolní Újezd. V čele obce nikdy nestál František Matějka, ale Václav Matějka, po něm pak František Pešina, jehož existence autorovi unikla zcela. Z těchto důvodů pak pochopitelně nesouhlasí ani roky jejich úřadování.

Výčet omylů u ostatních hesel dalece přesahuje tyto řádky, pro ilustraci uvedme alespoň dva další příklady. Na str. 31 v souvislosti s Brandýsem nad Orlicí autor uvádí: „Jižně od města na vrcholu lesa Klopoty byl vystavěn pro řád Křížovníků Svatého Cyriaka kolem roku 1296 klášter.“. Pomiňme skutečnost, že takový řád nikdy neexistoval. Autor měl patrně na mysli Křížovníky s červeným srdcem, tzv. cyriaky. A. Andrle ovšem uvádí přesný počet mnichů a patrocinium (zasvěcení) kostela. Celá věc má ovšem tu drobnou vadu na kráse, že zde totiž klášter prokazatelně nikdy nestál (ač je tato verze mezi lidmi zažita), ale jednalo se o hrad. Na tuto skutečnost upozornil již F. Musil, jehož souhrnnou práci o hradech, tvrzích a zámcích na okr. Ústí nad Orlicí autor uvádí dokonce v soupisu použité literatury.

U hesla ke vsi Svatý Jiří píše autor na str. 517: „Kroniku obce vede v roce 2007 pan Vít Zezulka, jehož dům č. 24 je uznanou kulturní památkou.“ Není zde správně ani jméno kronikáře (jmenuje se Vít Zezula), ani informace o tom, že dům je kulturní památkou (kulturní památkou je pouze sýpka vedle uvedeného domu, jak lze zjistit třeba z webových stránek Národního památkového ústavu <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>).

Vedle absolutně neúnosného množství relativně menších omylů, z nichž mnohé zůstávají pro čtenáře nezasvěceného detailně do reálií všech uvedených obcí nepostihnutelné (což nutně platí i o autorech tohoto článku) se zde setkáváme s chybami vyvolávajícími u čtenáře s elementárními historickými znalostmi až salvy smíchu a usvědčují A. Andrleho z neznalosti základních faktů, běžně se vyučujících na druhém stupni základních škol. Jak jinak si vysvětlit větu ze str. 580 u hesla Vraclav: „V roce 1790 za napoleonských válek sem přitáhl vojenský sbor pod vedením generála Rímského Korsakova., bylo zde ubytováno...“. Nechme stranou gramatické aspekty a překlepy v uve-

dené větě. Vyrovnat se musíme především se skutečností, že v roce 1790 jsme zatím ve Francii na počátku revoluce a rok po dobytí Bastily Francie teprve hledá cestu, po které se má ubírat její další vývoj. Tento rok tehdejší důstojník dělostřelectva a stoupenec revoluce Napoleon Bonaparte, po němž války započaté roku 1803 dostaly označení, strávil na své rodné Korsice, kde se velmi aktivně zapojil do revolučního dění. Proto se na Vraclavi těžko mohl r. 1790 ubytovat v souvislosti s napoleonskými válkami jakýkoliv vojenský sbor.

Údaje na str. 593 u hesla Vysoká pak svědčí, že A. Andrle se po napsání svého díla neobtěžoval to, co napsal, ani přechíst. Více než přesvědčivě to dokládají následující věty: „[Vysoká] Byla založena jako dominikální osada asi počátkem 16. stol.“ O dvě věty dál čteme: „První písemná zpráva je z roku 1086, kdy ves Vysoká...“. Zdá se, že v pojetí A. Andrleho je 16. stol. trochu delší, než bývá v kraji obvyklé.

Souhrnně lze práci vytknout následující:

1) výběr nevhodné literatury (zmiňovaný spis o nejstarších dějinách Skutečska); 2) nepoužívání široké škály velmi užitečné až základní literatury (Umělecké památky Čech; Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku aj.); 3) absence jakékoliv pramenné kritiky (nekritické přejímání informací z kronik); 4) velmi povrchní znalosti a přístup k problematice (neověřování ústně poskytnutých informací např. od rodáků); 5) snaha velmi rychle napsat knihu – práce vykazuje jasné stopy tzv. „rychlakvašky“ (nebyl čas na opravy, zjišťování, ověřování a korektury); 6) nesystematičnost (např. u hesel v části Starostové, někde autor uvádí rozsáhlé výčty, jinde jen 2 osobnosti); 7) práci neprospívá ani jazyková nedokonalost (str. 31 „...který zde umístil své významné sbírky numismatické sbírky...“; str. 37 „... v roce 1866 měla škola 233 zlatých příjmů...“, o nadměrném používání slovesa být ani nemluvě).

Co říci na závěr o předkládané publikaci? Zájemce dostává do rukou na dnešní poměry knihu vypravenou kvalitními černobílými fotografiemi. Autor snímků odvedl výbornou práci. Příznačná pro tuto knihu je ovšem i chyba ve jméně fotografa, který se nejmenuje Miroslav Švadlena, jak uvádí A. Andrle, ale Vlastimil Švadlena. Taktéž uvedení Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě pod názvem Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě (což platilo do konce roku 2002) dokládá, že se autor nevyhnul chybám ani v tiráži své knihy. Nezbyvá proto, než konstatovat, že žádná, ani sebelepší práce, se obvykle nevyhne některým drobným chybám. Ovšem kniha A. Andrleho obsahuje vedle přejetých historických faktů takové množství omylů, polopравd a zásadních nedostatků (vcelku obvykle najdeme na jedné straně přinejmenším 5 faktografických chyb), že si čtenář nemůže být jist pravdivostí téměř žádné informace bez

jejího ověření jinde, čímž autor „úspěšně“ navazuje na svoji práci o osobnostech Vysokého Mýta.

Obtížně pochopitelné zůstává, jaká motivace vedla autora k pokusu napsat knihu o městech a vsích na Vysokomýtsku, když neudělal to nejpodstatnější, co je základem každé odborné práce včetně populárně-naučné. Nedal si práci s důsledným zjišťováním a následným (opět důsledným) ověřováním i nejzákladnějších informací. Důsledné, ovšem zcela nestandardní, je snad jen používání poněkud zavádějícího titulu Dr. (skutečný titul je však PaedDr.) před jménem A. Andrlého, jak se s tím setkáme třeba i na přebalu knihy. Tato důslednost pak bohužel zůstává jedinou, se kterou se čtenář v knize setkává.

David Vích, Radim Urbánek, Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě

MARTIN ŠANDERA, PÁNI Z DOBRUŠKY A Z OPOČNA, KOLONIZÁTOŘI, DVOŘANÉ A VÁLEČNÍCI

Bohumír Němec – Veduta, České Budějovice 2007, 186 s., s obr. v textu a barevnou přílohou.

Když se nedlouho před Vánoce roku 2007 na knihkupeckých pultech objevila monografie východočeského šlechtického rodu, který po meči vymřel v závěru husitského revolučního hnutí, mnozí milovníci regionální historie ji s radostí zakoupili a těšili se na nový pohled na dějiny kraje v podhůří Orlických hor na Zlatém potoce. Autor mladší generace přednáší na Historickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, jejímž je absolventem, a specializuje se na období 15. století. V roce 2005 ve stejném vydavatelství publikoval knihu *Zikmundovi věrní na českém severovýchodě, Opočenská strana v husitské revoluci*.

Martin Šandera novou knihu rozčlenil do šesti kapitol. První přibližuje původ rodu v západních a středních Čechách. Jeho skutečné zakladatele nelze pro nedostatek pramenů přesně identifikovat; následují kapitoly první páni z Dobrušky a tvůrce rodového panství Mutina, jeho následovník Sezema z Dobrušky a období závěru 14. století, kdy v osobě Štěpána z Dobrušky a Opočna rod vystoupal až do nejvyšších feudálních kruhů. Závěrečná kapitola členěná do šesti oddílů je nejrozsáhlejší, tvoří polovinu vlastního textu knihy, nepochybně i v důsledku nárůstu počtu zpráv o období 15. století, a je věnována osobě posledního mužského příslušníka rodu – Jana mladšího z Opočna, zvaného Městecký (+1432). Prameny k dějinám rodu jsou přehledně shrnuty v úvodní části knihy, závěr práce tvoří obsáhlé poznámky, rodokmen pánů z Dobrušky a Opočna, kresby a fotografie jejich pečetí, seznam zkratk,